

GELENEKSEL MAHALLENİN GEÇİRDİĞİ DÖNÜŞÜM SÜRECİNİN TELEVİZYON DİZİLERİNE YANSIMASI

Ahmet AVCI*

ORCID: 0009-0008-3647-081X

Öz: 1980’li yıllardan itibaren uygulanan neoliberal politikaların en önemli etkilerinden biri de geleneksel mahallelerde görülmektedir. Geleneksel mahallenin komşuluk ilişkilerine dayalı güvenli yapısının yerini günümüzde güvenli siteler almıştır. Kişilerin ailesi dışında ilk sosyalleştiği yer olan mahalle iken bugün yüksek duvarlarla çevrili güvenli sitelerde yaşayan kişiler birbirleriyle sosyal ilişki kurmadan, evi ve mahalleyi sadece barınma ihtiyacını gideren yerler olarak görmektedir. Bu çalışmamızda komşuluk, yardımlaşma, dayanışma, samimiyet, güvenlik kavramlarının karşılığı olan geleneksel mahalleden, insani ilişkilerin asgari hatta sıfır olduğu, ruhsuz, soğuk mahallelere dönüşümü, sebepleriyle birlikte ortaya koyarak bu durumun sosyolojik bir veri kaynağı olarak toplumsal yapıda yaşanan değişimi yansıttığına şüphe olmayan televizyon dizilerine yansımalarını inceleyeceğiz. İncelenen diziler derinlemesine bir analize tabi tutulmamış, yayımlandıkları dönem itibariyle yansıttıkları geleneksel mahalle yaşamı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mahalle, Kentsel Dönüşüm, Televizyon Dizileri.

* Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, aavci200226@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.53662/esamdergisi.1250173>

Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi: 11/02/2023
Kabul Tarihi: 17/04/2023

Atıf / Cite as: Avcı, A. (2023). Geleneksel Mahallenin Geçirdiği Dönüşüm Sürecinin Televizyon Dizilerine Yansıması, *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 19-36.

REFLECTION OF THE TRANSFORMATION PROCESS OF THE TRADITIONAL NEIGHBORHOOD ON TELEVISION SERIES

Abstract: One of the most important effects of neoliberal policies implemented since the 1980s is seen in traditional neighborhoods. Nowadays, the secure structure of the traditional neighborhood based on neighborhood relations has been replaced by gated community. While the neighborhood was the first place where people socialized outside of their families, today people living in high-walled gated communities see the house and the neighborhood as places that only meet their need for shelter, without establishing social relations with each other. In this study, by revealing the transformation from the traditional neighbourhood, which corresponds to the concepts of neighbourliness, solidarity, sincerity and security, to dull and cold neighbourhoods where human relations are minimal or even zero, together with their reasons we examine the reflections of this situation on television series that mirror the change in social structure as a sociological data source. The series that we examined in this study were not subjected to an in-depth analysis, but an attempt was made to reveal the traditional neighborhood life they reflect during the period they were broadcasted.

Keywords: Neighborhood, Urban Transformation, TV Series.

GİRİŞ

Ortak kültürün toplumun tamamına yayılması, benimsetilmesi veya değiştirilmesinde kitle iletişim araçlarının payı çok büyüktür. Kitle iletişim araçları içerisinde ise her evde ve işyerinde bulunan ve günün her saati yayında olan televizyonun apayrı bir yeri vardır. Sosyolojik bir veri kaynağı olan dizilerin toplumsal yapıyı ve kültürü yansıtması, benimsetmesi ve değiştirmesi kaçınılmazdır.

Osmanlı'dan beri var olan, kendine has özellikleri bulunan geleneksel mahalle yapısı 1950'li yıllar ile hızlanan köyden kente göç hareketleri ve özellikle 1980'li yıllar itibarıyla uygulanan neoliberal politikaların etkisiyle değişime uğramış, "güvenli geleneksel mahalleden" "güvenlikli sitelere" dönüşmüştür.

Bu çalışmamızda amaçlı örneklem yöntemiyle seçtiğimiz ve yayınlandığı dönemde popüler olmuş televizyon dizileri üzerinden geleneksel mahallenin geçirdiği dönüşüm ve dizilere yansımaları 4 döneme ayırarak incelenmiştir.

Dönemler itibarıyla baktığımızda gerek sayıları gerekse senaryolarında barındırdıkları geleneksel mahalleye ait unsurların ağırlık ve yoğunluğundaki değişim, geleneksel mahalle yaşamının geçirdiği değişime paralellik göstermektedir.

Bunun yanında özellikle, Türkiye'nin yaşadığı siyasi, sosyal ve ekonomik kriz dönemlerinde, sosyal bir can simidi işlevi gören ve yeri doldurulamayacak kadar önemli bir kültürel değerimiz olan geleneksel mahalle yaşamının konu edildiği yapımların televizyon ekranlarında kendine yer bulma sıklığı izleyicinin ilgisine paralel olarak arttığı gözlenmiştir.

1. MAHALLE KAVRAMI

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde mahalle kelimesinin karşılığı olarak 2 tanım karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, “Bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri”, ikincisi ise “Bu parçalarda oturan insanların tamamı” tanımlamalarıdır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023).

İslam Ansiklopedisi'ne baktığımızda ise “mahalle” kelimesinin bir yere inmek, yerleşmek manasına gelen “hall” kelime kökünden türetilmiş ve geçici veya devamlı olarak ikamet edilmek maksadıyla kurulan yerleşim yeri anlamına geldiğini görmekteyiz (Türkiye Diyanet Vakfı [TDV], 2023).

Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde ise “Bir kentin, bir kasabanın, büyükçe bir köyün yönetim bakımından bölündüğü, yapı bölgeciklerinden ve insan topluluklarından oluşan en küçük parçalardan her biri ya da komşuluk birimi” şeklinde tanımlanmaktadır (Sipahi, 2016: 852).

Akademik yazında klasikleşen şekliyle mahalleyi tanımlamak gerekirse, birbirini tanıyan, karşılıklı olarak birbirlerinin davranışlarından sınırlı da olsa sorumlu olan kişilerin yaşadığı yer veya aynı ibadethaneye giden insanların aileleri ile birlikte yaşadıkları yer olarak tanımlayabiliriz (Yılmaz ve Mecek, 2019: 772).

Bununla beraber mahalle, “içinde yaşayan insanların cami, okul, çeşme, bakkal vb. mekanlara yürüme mesafesiyle ulaşabildiği ve istifade edebildiği, ilişkilerin daha ziyade yüz yüze ve kişisel gerçekleştiği dar mekanlardır” şeklinde de tanımlamak mümkündür (Kavut ve Çakır Sümer, 2021: 51).

Yukarıdaki tanımlar birlikte ele alındığında mahalle kelimesinin hem yönetsel bir anlam taşıdığı hem de insanlar arası beşerî ilişkileri ve özellikle komşuluk ilişkilerini ön plana çıkaran sosyolojik bir anlam taşıdığı görülmektedir (Karalezli, 2021: 52).

Asıl konumuz olan mahallenin sosyal yapısına geçmeden önce mahalle kavramının Osmanlıdan günümüze uzanan tarihsel sürecine ve yönetsel yapısına kısaca değinmekte fayda bulunmaktadır.

2. MAHALLENİN GEÇİRDİĞİ YÖNETİMSEL SÜREÇ

Osmanlı Devleti'nde mahalle, kendinden önceki dönemde de mevcut olan şekliyle din/mezhep ekseninde teşekkül etmekteydi. Aynı inanca sahip olan kimseler birbirlerine yakın evlerde oturuyor ve aynı ibadethaneye gidiyorlardı. Böylece şehirler, Yahudi, Hristiyan ve Müslüman mahallerine ayrılıyordu. Bu sayede insanların aidiyet duyguları gelişirken kendi inanç, değer ve geleneklerini muhafaza edebilmiş olmaları hasebiyle asimilasyon engellenmiş ve çoğulculuk da sağlanmış oluyordu (Yılmaz ve Mecek, 2019: 772-773). Bununla beraber Osmanlı Devleti'nde az sayıda da olsa farklı inançtan kimselerin bir arada yaşadığı mahalleler ile millet temelli mahalleler de mevcut olmakla birlikte sosyal sınıf veya statüye göre oluşmuş mahallelere rastlanılmaz. Yüksek gelirliler ile fakir kimseler aynı mahallede yaşar ve komşuluk ilişkisi içerisinde bulunurlar (Şahin ve Asarkaya, 2019: 25).

Osmanlı Devleti'nde mahallelerin din temelli teşekkülüne bağlı olarak mahallenin temsilciliği de din adamına verilmiştir. Bu çerçevede Müslüman mahallesinin temsilcisi ve aynı zamanda en üst yöneticisi Kadılık makamını temsilen İmam iken gayrimüslim mahallesinin temsilcisi ise Haham ve Papaz'dır (Karalezli, 2021: 52).

Osmanlı mahallelerinde bulunan avarız sandıklarında toplanan bağışlar, adaklar, sadakalar, vakıf mallarından gelen gelirler ile mahallenin ortak ihtiyaçları görülür, fakir fukaraya destek olunurdu. Bu manada Osmanlı mahallesi merkezi yönetime, maddi külfeti olmayan kendi yağında kavrulan yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kethüda ve yiğitbaşı gibi yardımcıları bulunmakla birlikte Müslüman mahallesinin en üst yöneticisi konumunda bulunan imamların ezan, namaz, Kur'an öğretimi vb. cami işlerinin yanında birinci derece mahalle yöneticisi olarak görevlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Nüfus iş ve işlemlerini (doğum, evlilik, ölüm vb.) yerine getirmek.
2. Asayiş denetlemek.
3. Mahalleye taşınan kimseleri kontrol ederek kayıt altına almak.
4. Belediye hizmetlerine öncülük etmek.
5. Mahalleye düşen verginin taksimini, tahsilatını yapmak, ödemeyeni bildirmek.
6. Tüm mahalleye kefil olmak, başka bir mahalleye taşınan ailelere ilmühaber düzenlemek (Şahin ve Asarkaya, 2019: 25).

Gayrimüslim mahallelerinde ise mahallenin temsilcisi olmasının ve yönetiminde yer almasının yanında en üst yönetici haham veya papaz değildir. Birinci derece yönetici gayrimüslim tebaanın ileri gelenlerinin arasından seçilen ve kocabaşı adı verilen kimselerdir. Haham ve papaz ise onun yardımcısı konumundadır (Şahin ve Asarkaya, 2019: 25).

İkinci Mahmut dönemine gelindiğinde ise gerçekleştirilen bir dizi reform ile birlikte imamların mahalle üzerindeki etkisi zayıflamış ve ilk olarak 1829 yılı itibarıyla İstanbul’da Muhtarlık müessesinin kurulmuştur. Anadolu da ise ilk muhtarlık teşkilatı 1833 yılında Kastamonu sancağında kurularak faaliyete geçmiştir. İstanbul’da görevli bulunan mahalle muhtarları merkezi yönetim tarafından atanmakla birlikte Kastamonu sancağında muhtarlar halk tarafından seçiliyordu. Daha sonra ise yine ikinci Mahmut’un emriyle tüm yurttaki mahalle muhtarlıkları kurularak imamların üzerinde bulunan yönetim görevleri muhtarlara devredilmiştir (Yılmaz ve Mecek, 2019: 775,776).

1864 “Vilayet Nizamnamesi” ile Fransız modeli idari yapıya dönülerek eyalet teşkilatı kaldırılıp büyükten küçüğe doğru sırasıyla vilayet, sancak, kaza ve köy şeklinde bir idari yapı tesis edilmiştir (Şahin ve Asarkaya, 2019: 27). Ayrıca her mahalle bir köy statüsüne alınarak köyler hakkında getirilen hükümler mahalleler hakkında da geçerli kılınmıştır. Fakat 1913 yılına gelindiğinde çıkarılan “İdare-yi Umumiye-yi Vilayet Kanunu” ile birlikte mahalle muhtarlıklarına hukuki olarak son verilmiş, fiili olarak ise halkın desteği, hükümetlerin göz yummasıyla faaliyetlerine 20 yıl daha devam etmişler 1933 yılında ise “Belediye Teşkilatı Olan Yerlerdeki Muhtar ve İhtiyar Kurullarının Kaldırılması Hakkında Kanun” ile 3 yıl önce yetki ve sorumlulukları belediyelere devredilen mahalle muhtarlıkları fiilen ve tamamen ortadan kaldırılmışlardır (Karalezli, 2021: 53).

1944 yılına gelindiğinde, kaldırılmadan önce mahalle muhtarlarının gördüğü, ancak belediye, mahalle mümessilleri, polis ve jandarmaya pay edilen görevlerin istenilen düzeyde ve verimde görülmediği gerekçesiyle mahalle muhtarlığı teşkilatı yeniden kurulmuş ve çeşitli düzenlemeler ile günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (Karalezli, 2021: 29).

Günümüzde mahalle muhtarlarının eskiye nazaran daha sembolik bir makam hâlini aldığı gözlenmektedir. Zira köy muhtarlıkları tüzel kişiliğe sahip yerel yönetim birimi olarak başta anayasa ve köy kanunu olmak üzere çeşitli kanunlarla tanımlanmakla birlikte mahalle muhtarlıkları yönetsel kimliği belirsiz, yetkileri kısıtlı yapılar olarak kalmıştır (Küçük, 2022: 2169-2173).

Günümüzde mahalle muhtarlarının görevleri kısaca mahallenin ihtiyaçlarını belirleyerek gerek belediye gerekse diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği

yapmak, mahallenin yaşam kalitesini arttırmak için önerilerde bulunmak şeklinde tanımlanabilir (Karalezli, 2021: 29).

3. SOSYAL BİR ÇEVRE OLARAK MAHALLE

Mahalle kavramının sosyolojik yönüne baktığımızda ise karşımıza birbirini tanıyan ve sosyal ilişki içinde bulunan insanların dar bir alanda karşılıklı ilişki kurmalarını sağlayan konut ve yaşam çevresi çıkmaktadır. Sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlar ile bir arada yaşamak ve ilişki kurmak arzusunda olması tabii bir duygudur. Komşuluk, kaynaşma, bütünleşme, dayanışma, yardımlaşma, güvenlik gibi olguları kapsayan mahalle, bu duygulara en güzel cevabı verebilen mekânlardır. Bir mahalleye mensup olmak kişilerin kimlik kazanmalarına ya da kimliklerini muhafaza etmelerine yardım eder. Bu sayede şehrin heterojen/çoğulluklu yapısı korunmuş olur (Akyol Altun, 2010: 218,219).

Geleneksel mahalle anlayışında en ön planda olan kavram komşuluk ilişkileridir. Özellikle Osmanlı döneminde mahallede yaşayan tüm komşular sanki büyük bir evin sakinleriymiş gibi kabul edilmiş, camisi, çarşısı, mimarisiyle bir bütünlük arz etmiştir. Cami ve okulun mahallenin merkezinde yer aldığı çarşının caminin etrafına konumlandığı geleneksel mahallelerde zengin ile fakir kimseler yan yana evlerde komşuluk ilişkilerini sürdürmektedir. Mahallenin güvenliğinden tüm mahalleli eşit derecede sorumludur. O mahallede yaşıyor olmak kişilerde aidiyet duygusunu geliştirdiği için güvenliğin hep birlikte sağlanmasını kolaylaştırır (Taş ve Sargın, 2019: 211). Komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğu geleneksel mahallelerde insanların çoğu birbirini tanır, hiç değilse birbirinden haberdar olur. Mahalle sakinlerinden herhangi birini üzen bir durum mahallenin büyük bir kısmını da etkiler. Genel ahlaka aykırı fiiller veya mahalle sakinlerinin güvenliğini tehdit eden durumlar el birliğiyle savuşturulur. Bu manada “mahallenin namusu”, “mahalle kabadayısı”, “mahalle kahvesi” vb. tanımlamalar günümüze kadar kullanıla gelmiştir (Sönmez ve Balcı, 2018: 190).

Geleneksel mahallelerde bir diğer önemli mekân da mahalle kahvehanesidir. İnsanların, özellikle de erkeklerin bir araya gelerek hasbihal ettikleri, vakit geçirdikleri, birbirlerinde ve mahalledeki gelişmelerden haberdar oldukları ortak kültür ve kimliğin paylaşıldığı yerlerdir. Ayrıca okul, cami, kahvehaneler, bakkallar vb. iş yerleri ile evleri birbirine bağlayan sokaklar da geleneksel mahallenin adeta can damarlarıdır. Sokaklarda sabahın ilk ışıklarından gece yarısına kadar yaşam devam eder. Oyunlar sokakta oynanır. Kavgalar orada yapılır. Düğünler, dernekler sokakta kurulur. İnsanlar sokakta, kapı önlerinde sosyalleşir, birbirine temas eder, selamlaşır, konuşur. Geleneksel mahalleyi modern, güvenli sitemlerin işgal ettiği günümüz mahallelerinden ayıran en önemli unsurlardan biri de şüphesiz insan faktörüdür. Mahallenin bakkalı, manavı,

terzisi, kabadayısı, delisi, işçisi, memuru, bekçisi, imamı, muhtarı ve daha nice geleneksel mahalleye kùltürünü oluşturan ve onu yaşatan unsurlardır (Dönmez, 2019: 373).

4. GELENEKSEL MAHALLELERİN DÖNÜŞÜMÜ

Bugün baktığımızda ise insanların sosyalleşmesine imkân tanıyan, kendilerini güvende hissettikleri, aidiyet duygusu oluşturarak karşılıklı etkileşim ve paylaşımın en ileri düzeyde yaşandığı geleneksel mahalleler yok olmakla karşı karşıya gelmişlerdir (Taş ve Sargın, 2019: 211).

1950'lerden itibaren hızlanan köyden kente göçün etkisiyle kentli nüfus hızla artarken, uyum sorunları, bütünleşememe, işsizlik gibi sorunlara ek olarak suç oranlarında görölen hızlı artış şehirlerde yaşayan kimseler için güvenlik sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bunun neticesi olarak kendini yenileyemeyen ve eskiyen geleneksel mahalleler gün geçtikçe asayiş problemlerinin daha yoğun yaşandığı, kişilerin kendini güvende hissetmedikleri “suç mahallerine” dönüşmeye başlamıştır (Sipahi, 2016: 853).

Köyden kente göçün yoğun olarak yaşandığı 1950 sonrası dönemde şehirlerin etrafında, geleneksel mahalle formundan uzak gecekondu mahalleleri oluşmaya başlamıştır. 1980 sonrası dönemde benimsenen neoliberal politikalar ise mahalle üzerinde oldukça etkili olmuş, kentsel dönüşüm alanları olarak ele alınan başta gecekondu mahalleleri ve geleneksel mahalleler yerlerini çok katlı apartman bloklarının olduğu toplu yaşam alanlarına bırakmaya başlamıştır (Kavut ve Çakır, 2021: 53).

Ekonomik anlamda değişime uğrayan ve sanayileşen kentlere yığılan ve sosyal ilişkileri zayıflayan kitlelerin barınma ihtiyacını karşılamak üzere ilk etapta yaşam koşullarını asgari düzeyde tutan bitişik nizam apartman blokları şehirlerde yükselmiştir. Sağlıksız ve düzensiz bir yapılaşma örneği olan apartman bloklarının getirdiği olumsuzluklar neticesinde alternatif yaşam alanları kurulmaya başlanmıştır (Akyol Altun, 2010: 221). Şehirlerin çevresinde ve kentsel dönüşüme uğrayan gecekondu mahalleleriyle, geleneksel mahallelerde açılan yerlere üst gelir ve statüye sahip kimselere hitap eden, içerisinde sosyal donatıların da bulunduğu, yüksek duvarlarla çevrili, kapısında güvenlik görevlisinin bulunduğu lüks konut siteleri inşa edilmeye başlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de mahalleler yaşam biçiminden ziyade barınma biçimine dönüşmüştür. Neoliberal politikalar ile geleneksel mahalleler rant sahasına dönüşmüş, yüzlerce yıldır taşıdığı ve içerisinde yaşayan kimselere sağladığı komşuluk, kaynaşma, bütünleşme, dayanışma, yardımlaşma, güvenlik vb. duyguları kaybetmiştir (Kavut ve Çakır, 2021: 53).

Şehrin çevresine veya şehir içindeki kentsel dönüşüm alanlarına inşa edilen güvenli siteler barındırdıkları sosyal donatıları, yüksek duvarları, güvenlik kameraları ve görevlileri ile şehrin ve mahallenin geri kalanından ayrışmayı, steril olmayı, izole olmayı gerekli kılarak kişileri seçkin bir statüye ulaştırır (Taş ve Sargın, 2019: 212).

Günümüzde mahalleler, geniş caddelerin 2 yanına sıralanmış, yüksek duvarlar ile birbirinden ayrılan güvenli sitelerden meydana gelmekte fakat bu sitelerde yaşayan insanlar ne birbirleriyle ne de mahallede yaşayan diğer insanlar ile ilişki kurmamaktadırlar. Kitlelerin güvenli lüks konut sitelerini tercih etmelerinin en temel sebeplerinden biri hiç şüphesiz güvende olma duygusudur. Zira hızla artan kent nüfusunun ortaya çıkardığı artan suç oranları kişilerin kendileri ve aileleri için endişelenmelerine sebep olmaktadır. İç göçe ilave olarak özellikle son yıllarda yaşanan mülteci sorunu da eklenince ailelerin güvenli sitelere yönelmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu yönüyle, ilk başlarda üst gelir grubunun rağbet gösterdiği ve ulaşabildiği siteler günümüzde orta ve alt gelir grubunun dahi ilgi alanına girmiştir. Günümüz ekonomisinin can damarlarından biri olarak görülen inşaat yatırımlarının devlet eliyle desteklenmesi ve özendirilmesi de geleneksel mahallelerin hızlıca el değiştirmesine ve yüzyıllardır süregelen mimari dokusunun, hatıraların yıkılarak yerlerine izole yaşam alanları diyebileceğimiz kapalı sitelerin inşa edilmesine sebep olmaktadır. Evleri el değiştiren, yıkılan geleneksel mahalle sakini ya mahallesini terk etmekte ya da evinin yerine inşa edilen kapalı-güvenli siteye yerleşmektedir. Eski sosyal dokusunu kaybeden geleneksel mahallede ise komşuluk temelli gerçekleşen güçlü sosyal kontrol mekanizması zayıflayarak güvenlik sorunları artmaktadır. Güvenlik endişesiyle daha çok insan güvenli sitelere yönelmekte böylece artan talebe paralel olarak daha fazla güvenli site inşa edilmektedir (Sipahi, 2016: 52-54).

Böylece, geleneksel mahalle sakinlerinin artan güvenlik endişesi, onları güvenli siteleri tercihe zorlamakta, terk ettikleri eski evleri ise kentsel dönüşüm adına yıkılarak yerlerine yine güvenli siteler inşa edilmektedir. Kısırlı bir döngü halini alan konut tercihi dönüşümü geleneksel mahalle yaşamını da telafisi mümkün olmayacak şekilde dönüştürmüştür. Geleneksel mahallenin yaşadığı bu dönüşümün şüphesiz mimari, edebiyat, müzik, sinema, tiyatro, televizyon vb. daha birçok alanda yansımalarını görmek mümkündür. Bu alanların içinde ise televizyonun apayrı bir yeri vardır. Her evde bulunması ve günün neredeyse her saati açık olmasının yanında, özellikle televizyon dizileri geniş kitlelerce izlenen yapımlar olarak dikkat çekmektedir. İçine doğduğu toplumu, yaşamını ve geçirdiği dönüşümü yansıttığına şüphe olmayan televizyon dizilerinde, hayatımıza girdikleri ilk andan itibaren ana konusu geleneksel mahalle yaşamı olan yapımlar işlenegelmiştir. Tarihi süreç içinde geleneksel mahallenin geçirdiği dönüşüme paralel olarak “mahalle” konulu televizyon dizilerinde de belki de kaçınılmaz bir dönüşüm yaşanmıştır.

5. TELEVİZYON DİZİLERİNDE GELENEKSEL MAHALLE VE YAŞADIĞI DÖNÜŞÜM

Kültür kelimesi *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*'nde “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin*” (TDK, 2023). Şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak;

1. Kültürün toplum tarafından ortak kabul edilen maddi ve manevi değerler ile yaşam tarzlarını ifade ettiğini,
2. İfade ettiği değerler, normlar ve anlamları toplumun tamamına ve gelecek nesillere iletmek ve onlara kabul ettirmek görevi olduğunu söyleyebiliriz.

Ortak kültürün toplumun tamamına yayılması, benimsetilmesi veya değiştirilmesinde kitle iletişim araçlarının payı çok büyüktür. Kitle iletişim araçları içerisinde ise televizyonun apayrı bir yeri vardır. O değişik program türleri ile günün her saati izleyicinin karşısındadır (Oğuz, 2005: 170).

Televizyonda yayınlanan program türlerinden biri de televizyonun icadından beri var olan ve toplum ile birlikte gelişen dizilerdir (Kuyucu, 2019: 560).

Her eve giren ve günün her saati ulaşılabilen televizyonda yayınlanan dizilerde yaşanan olaylar ile izleyici arasında gerçekleşen algılama ve bağlantı kurma yoluyla, izleyiciler yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinmektedirler. Bu yönüyle dizilerin toplumsal yapıyı ve kültürü yansıtması, benimsetmesi ve değiştirmesi kaçınılmazdır (Oğuz, 2005: 170-171).

Günlük ya da haftalık olarak yayınlanan diziler genelde akşam haberlerinden sonra tüm ev halkı bir aradayken “prime-time” denilen zaman aralığında yayınlanır. İzleyici genelde ister iyi olsun ister kötü olsun ana karakter ile kendini veya dizide geçen hikâyeye ile kendi hayatını özdeşleştirerek bağ kurmaktadır (Kuyucu, 2019: 560).

Televizyon dizileri konu itibariyle çok çeşitli konularda (Örneğin: komedi, tarihi, mafya vb.) karşımıza çıkabilmektedir. Bu konulardan biri de komedi ve dramayı harmanlayan “dramedi” türüdür. Dramedi türünün ise konu bakımından en yaygın olanı mahalle ve aile dizileridir (Gültekin Akçay, Yağcı Aksel, Erdemir, Nacaroğlu ve Büker, 2011: 58-69).

İlk örneğini “Perihan Abla” dizisiyle veren mahalle dizileri, geleneksel mahalle yaşamı, dinamikleri ve kişileri ile en fazla reyting alan yapımlar arasında olmuştur (Pekman, 2012: 28).

Aslında başrolünde mahallenin bulunduğu tek yapım televizyon dizileri değildir elbette. Tarihi çok eskilere uzanan geleneksel tiyatromuzdan çağdaş tiyatro oyunlarına kadar mahalle daima başrolde olmuştur. Bunun en tipik örneği Karagöz oyunudur. Şeyh küşteri meydanı (Karagöz oyununun sahnelendiği hayal perdesi) İstanbul'un ta kendisidir. Karagöz, Hacivat, Çelebi, Zenne... mahallenin yerlileri, Kastamonulu, Rumelili, Acem, Yahudi, tatlısı frengi vb. geçici olarak bir işini görmek maksadıyla sonradan gelmiş kişilerdir. Geleneksel mahallede olduğu gibi Küşteri meydanında da yerliler dışarıdan gelenlere karşı temkinlidir ve mahalleyi korumaya çalışırlar. Bu ve bunun gibi bütün Karagöz oyunları mahalle de geçer. Ayrıca geleneksel halk tiyatrosunun en güzel örneklerinden bir diğeri olan ortaoyununda da mahalle başrolde. Modern anlamda yazılı tiyatro metinlerinin sahnelenmeye başladığı günden bugüne kadar da mahalle, tiyatrodaki daima başrolde olmuş ve olmaya da devam edecektir. Zira televizyonda olduğu gibi tiyatro ve sinema eserlerinin de alıcısı, nüfusun ekseriyetini oluşturan ve kendileri de birer mahalleli olarak geleneksel mahalle kültürünü paylaşan geniş kitlelerdir. Bu yüzden mahalle kendiliğinden görsel sanatların en temel konusu olmuştur (Pekman, 2012: 28-35).

Sinemada da durum tiyatrodakinden farklı değildir. Beyaz perdenin ülkemizde gelişmeye başladığı ilk yıllardan itibaren mahalle daima film endüstrisinin bir seti, mahallede yaşanan toplumsal olaylar, ilişkiler ise ana konusu olmuştur. 1960'lı yıllarda ağırlıklı olarak alt ve orta sınıfın dayanışma içerisindeki ilişkileri, 1970'li yıllarda hızlanan kentsel dönüşüme paralel olarak mahallelinin zenginlere, holding patronlarına, müteahhitlere karşı mahalleyi yıkılmaktan kurtarmak üzere verdikleri mücadeleyi, 1970'lerin sonundan itibaren apartman kültürüne dair ve apartman içi ilişkileri, 1980'lerden itibaren ise gecekondular mahallelerinde geçen ve çoğunlukla müteahhitlere karşı verilen mücadeleyi ya da alt sınıfa mensup ana karakterin hayatını konu alan filmler yoğunlukla 1990'lı yıllar ile birlikte mahalle dayanışması temalı filmler bariz bir şekilde azalmış, yerlerini kimliksizleşmiş büyük apartmanlarda ya da sitelerde yaşayan bireysel yaşamlar almıştır (Sönmez ve Balcı, 2018: 188).

Tiyatro ve sinemada olduğu gibi bir diğer görsel sanat ürünü olan diziler de içerisine doğdukları topluma, coğrafyaya ve döneme dair önemli bilgiler taşıyan yapımlardır. Aynı zamanda toplumsal yapıdaki değişimleri de göz önüne sererler. Bu bakımdan mahallenin başrolde olduğu dizilerin konusu ve olay örgüsü içerisindeki mahallenin konumuna bakarak geleneksel mahallenin geçirdiği değişime dair çıkarımlar elde edebiliriz. Biz de bu çalışmamızda amaçlı örneklem yöntemiyle seçtiğimiz ve yayınlandığı dönemde popüler olmuş televizyon dizileri üzerinden geleneksel mahallenin geçirdiği dönüşümü 4 döneme ayırarak incelemeye çalışacağız.

5. 1. 1980'LERİN SONU-1990'LARIN İLK YARISI

Kuşkusuz geleneksel mahalle dizisi denilince ilk akla gelen yapımların başında, 1986–1988 yılları arasında TRT’de yayınlanan “*Perihan Abla*” dizisi gelir. Anne ve babalarını kaybettikten sonra 2 kardeşine bakmak zorunda kalan Perihan ve onu deliler gibi seven Şevket’in maceralarına odaklanan dizide olay örgüsü dayanışmanın had safhada olduğu geleneksel mahallede geçmektedir. Mahallenin kasabı, manavı, taksicisi vb. tüm esnafı ve hatta meraklı komşuyla geleneksel mahallenin tüm unsurlarını barındıran dizi kendisinden sonra çekilecek onlarca mahalle dizisine de ilham kaynağı olmuştur (İçel, 2010: 254-256).

1992-2002 yılları arasında çeşitli televizyon kanallarında yayınlanan Türkiye’nin en uzun soluklu dizilerinden biri de “*Mahallenin Muhtarları*” dizisidir. Küçük ve sevimli bir mahallede yaşayan kahveci Temel ve geleneksel bir mahallede görmeye alıştığımız neredeyse bütün unsurların başlarından geçen acı tatlı olaylar ve tüm mahallelinin sonunda tek bir aileymiş gibi olayların üstesinden gelmesini konu alan sevgi dolu bir mahalle dizisidir (İçel, 2010: 230-232).

1993-2001 yılları arasında yine TRT ekranlarında izleyici ile buluşan “*Bizim Mahalle*” (Sinefil, 2023) dizisi de geleneksel mahalle yaşamını, dostluğu, zor zamanlarda dayanışma ve yardımlaşmayı, özellikle komşuluk ilişkilerini merkeze alan sıcak ve samimi bir mahalle dizisidir.

Bu ve benzeri diğer yapımların ortak özelliği, çekilmeye başladıkları dönemde varlığını devam ettiren geleneksel mahalle yaşamını ve kültürünü yansıtarak, mahallenin bakkal, manav, kahveci vb. bütün unsurlarının dizinin ana karakteriymiş gibi kullanılmasıdır. Ayrıca bu dizilerde herhangi bir karakterin yaşadığı sorun tüm mahallenin ortak sorunudur ve yardım istemesine gerek kalmaksızın mahalleli tarafından sorun çözüme kavuşturulur. Herkes cömert, hoşgörülü, yardımsever, birbirinden haberdar, dışarıdan gelecek tehditlere karşı mahalleyi korumacı ve anlayışlıdır (Gültekin Akçay vd., 2011: 70).

Bunun yanında aynı dönemde yayınlanan ve yine televizyon tarihimizde bir fenomene dönüşen “*Bizimkiler*” dizisine de değinmek yerinde olacaktır. Söz konusu dönemde geleneksel mahalle kültürü birçok mahallede halen devam etmekle birlikte 1980’li yıllardan itibaren uygulanan neoliberal politikalar özellikle büyük şehirlerde birtakım dönüşümlere sebep olmuş, bundan da en çok mekân/mahalle etkilenmiştir (Gültekin Akçay vd., 2011: 71). Bu durumun televizyon dizilerine yansımalarının en güzel örneklerinin başında Bizimkiler dizisi gelir. 1989-2002 yılları arasında çeşitli kanallarda yayınlanan efsane dizi mekân olarak geleneksel mahalleden ziyade bir apartmanda geçmekte ve sosyo ekonomik açıdan üst sınıfa mensup apartman

sakinlerinin birbirleriyle ve bağlantılı oldukları (çoğunlukla daha alt sosyo-ekonomik sınıfa mensup) diğer kişilerle olan ilişkilerine yoğunlaşmaktadır (Oğuz, 2005: 170-172). Dizinin geçtiği apartmanda geleneksel mahallenin aksine sıcak ve samimi komşuluk ilişkilerine rastlanmaz. Herkes birbirini tanır ancak ilişkileri genelde apartman işleri ile ilgili konularda olup birbirlerine karşı daha mesafeli ve yapmacık davranırlar. Herkes birbirinin arkasından konuştuğu ve bunu da bildikleri halde düzeltmek için bir çaba sarfetmezler (Oğuz, 2005: 176). Türkiye’de kentsel dönüşümün hız kazandığı ve geleneksel mahallelerin yerlerini apartmanlara bıraktığı bir döneme denk gelen dizi konusuyla toplumsal yaşamda gerçekleşen değişimi ve kırsal-kentli, geleneksel-modern vb. çatışmaları ustaca işlemiştir.

5. 2. 1990’LARIN İKİNCİ YARISI-2000’LERİN İLK YARISI

1996-1998 yılları arasında TRT’de yayınlanan “*Şaşıfelek Çıkmazı*” işleri hep ters giden ancak yüzlerinden gülümsemenin eksik olmadığı, dostluk, arkadaşlık, aşk ve macera dolu olayların eksik olmadığı güçlü komşuluk ilişkilerinin ve geleneksel dayanışmanın yaşandığı mahalle dizisidir (Sinematürk, 2023).

1998-2001 yılları arasında ATV ekranlarında izleyici ile buluşan “*İkinci Bahar*” Eşini kaybettikten sonra iki kızıyla beraber hayata tutunma mücadelesi veren kebabçı “Haydar usta” ile onun yanında işe başlayan yine iki çocuklu dul bir kadın olan “Hanım” arasında yaşanan hem işte hem aşkta yaşanan ikinci bahara odaklanırken, onların etrafında yer alan tüm karakterler ile sıcak bir mahalle ortamını evlerimize getirmiştir (İçel, 2010: 179).

2001-2003 yılları arasında TRT’de yayınlanan “*Yeditepe İstanbul*” Zengin bir iş adamıyken ekonomik kriz sebebiyle iflas edip intihar eden kocasının ardından İstanbul’un dar gelirli fakat komşuluk ilişkileri gelişmiş olan küçük bir mahallesine taşınan Olcay ve kızı Duru’nun yeni yaşamlarına uyum sağlama çabalarını ve sıcak insani ilişkilerini kaybetmemiş olan mahalle yaşamını Yusuf karakterinin penceresinden aktaran bir mahalle dizisidir (Beyazperde, 2023).

2002-2004 yılları arasında yayınlanan “*Ekmek Teknesi*” dizisi orta sınıf, kendi halinde bir mahallenin yaşamını, fırıncı Nusret, hanımı Ayhan ve beş kızını merkeze alarak aktarıyor. Nusret ve Ayhan yeri geldiğinde tüm mahallenin annesi babası rolünü üstlenmekten geri durmayan, bu yönleriyle de tüm mahallenin saygısını kazanmış kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ana karakterler haricinde yan karakterleriyle de (örneğin: Herodot cevdet, kirli vb.) hafızalarda yer edinen Ekmek teknesi mahalle dizisi denildiğinde ilk akla gelen yapımlar arasında yer alır (İçel, 2010: 113-115).

1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren geleneksel mahallede başlayan çözümler dizi senaryolarına da yansımıştır. Mahalle dizisi formunda olan diziler tüm kanallarda yayınlanmaya ve popüler olmaya devam etmekle birlikte mahalleye ait unsurlar bu dönem çekilen dizilerde daha az görünür olmaya başlamıştır. Olay örgüsü daha ziyade bir aile ve onun yakın çevresi/komşuları arasında geçer. Bu dönem mahalle dizilerinde ana karakter hayattan yediğı çelmeler münasebetiyle insanlara karşı temkinli ve mesafeli dursa da geleneksel mahalle kültürü ve dayanışma ile sorunlar kolayca çözülür. Mahalle ve insanlar ile uyum sağlanır. Ülkemizin ekonomik ve siyasi olarak çalkantılı bir sürecin içinden geçtiğı bir döneme denk gelen söz konusu dizilerde hayatın zorlukları karşısında tek başına mücadele edebilmenin zor olduğı, ancak son yıllarda kaybolmaya yüz tutan bir değerimiz olan geleneksel mahalleye dönüş ile bu zorlukları kolayca aşabileceğimiz iletisi izleyiciye verilmeye çalışılmıştır (Gültekin Akçay, 2011: 70-72).

5. 3. 2000'Lİ YILLARIN SONU

2000'li yılların sonuna gelindiğinde geleneksel mahalleler yerlerini çoktan güvenli sitelere terk etmişti bile. Geleneksel mahalle yaşamında görülen dönüşüm konut tercihlerine paralel olarak tüketim alışkanlıklarında da görüldü. Mahalle esnafı olarak sayabileceğimiz birçok meslek büyük marketlere ve AVM'lere yenilerek kepenk kapatmak durumunda kaldılar. Şehirlerde yaşam alanları ile alışveriş alanları birbirinden ayrıldı. Mahalleler sadece barınma ihtiyacını gideren konut alanlarına döndüler.

Bu durum mahalle dizilerinde 2 şekilde kendini göstermektedir. Birincisi eskiye nazaran ana konusu mahalle olan diziler sayı olarak bariz şekilde azalmıştır. İkinci olarak ise az sayıda çekilen mahalle dizilerinde ise geleneksel mahallenin bakkal, manav, terzi vb. unsurlarına neredeyse hiç yer verilmez, olay örgüsü, kapitalist sisteme ayak uydurmuş olmakla birlikte yine de aile ve mahallesinden kopamamış ana karakterlerin evlerinde ve çevrelerinde şekillenir, sadece gerektiğinde mahallenin diğer unsurlarına yer verilir olmuştur (Gültekin Akçay, 2011: 70-72).

Bu döneme ait mahalle dizilerine 2008-2010 yıllarında ATV'de yayınlanan, 45 yaşından sonra eski mahallesine dönerek vefat eden kız kardeşi ve eniştesinin üç çocuğuna bakmak durumunda kalan Samim ve yıllar önce terk ettiğı eski nişanlısının hikayesine odaklanan (ATV, 2023) ve izleyenlere komşusuz, bakkalsız, çocuksuz sokaklar sunan "Canım Ailem" dizisiyle (İçel, 2010: 71), 2010-2011 yıllarında TRT ekranlarında yayınlanan ve dönemin diğer dizilerine nazaran daha fazla geleneksel mahalle ilişkilerine yer veren, berber Ali ve ortağı Nuri'nin etrafında gelişen vefa ve dostluk temalı "Halil İbrahim Sofrası" (Beyazperde, 2023) dizileri gösterilebilir.

5. 4. NOSTALJİK BİR UNSUR OLARAK GELENEKSEL MAHALLE

Son 15-20 yıllık döneme baktığımızda ise toplumsal yaşamdaki değişim ve dönüşüme paralel olarak sayıları ve nitelikleri giderek azalan geleneksel mahalle dizilerinin yerlerini mafya, tarih, asker/ajan, aşk ve entrika konularını işleyen yapımlara bıraktığını rahatlıkla söyleyebiliriz (Akşam, 2023). Günümüzde aile ve insan ilişkilerini işleyen yapımlar, TRT’de yayınlanan “*Gönül Dağı*” (TRT, 2023) gibi pek azı müstesna, geleneksel mahalle kültüründen ziyade lüks villalarda, devasa plazalarda, yalan, ihanet, çıkar çatışması, entrika vb. üzerine kurulu senaryolarla ekranlara gelmektedir (GZT, 2023). Geleneksel mahalleye ait unsurları geleneksel mahalle yaşamına uygun şekilde işleyen çok az sayıda yapım ise özellikle şehirlerde ve hatta ilçelerde yaşanan mekânsal ve toplumsal değişimin, toplumsal yapı aleyhine işlemesiyle artan sorunlar karşısında masumiyetin, sıcaklığın, samimiyetin alanı (Gültekin Akçay, vd., 2011: 76) olan geleneksel mahalleye ve eskiye dair duyulan özlemi tazeleyerek nostaljik bir olgu olarak izleyicinin takdirini kazanmaktadır. Son yıllarda yayınlanan mahalle dizilerine 2016-2017 yılları arasında TRT’de yayınlanan, konusu 1970’li ve 1980’li yıllar Yeşilçam filmlerinden devşirilen hatta dizi karakterlerinin isimleri dahi Türk sinemasının duayen sanatçılarının gerçek isimleri olarak kullanılan (örneğin: Münir, Adile, Tarık vb.) ve geleneksel mahalle yaşamı, dayanışması, yardımlaşma, koruma, samimiyet, hoşgörü vb. duyguları işleyen mahallenin berber, fırıncı, kahveci, polisi vb. tüm unsurlarını barındıran ve işleyen “*Hangimiz Sevmedik*” dizisiyle (TRT, 2023) 2012-2022 yılları arasında yine TRT’de yayınlanan, isminden de anlaşılacağı üzere izleyiciyi 1970’li yılların sonundan başlatarak 1980’li yılların sonlarına kadar götüren, geleneksel mahallenin ve toplumun tarihsel olarak yaşadığı dönüşümü işleyen “*Seksenler*” (TRT, 2023) dizisi örnek verilebilir.

SONUÇ

Ortak kültürün toplumun tamamına yayılması, benimsetilmesi veya değiştirilmesinde kitle iletişim araçlarının payı çok büyüktür. Kitle iletişim araçları içerisinde ise her evde ve işyerinde bulunan ve günün her saati yayında olan televizyonun apayrı bir yeri vardır. Televizyonda yayınlanan program türlerinden biri de televizyonun icadından beri var olan ve toplum ile birlikte gelişen dizilerdir. Dizilerde yaşanan olaylar ile izleyici arasında gerçekleşen algılama ve bağlantı kurma yoluyla, izleyiciler yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinmektedirler. Bu yönüyle dizilerin toplumsal yapıyı ve kültürü yansıtması, benimsetmesi ve değiştirmesi kaçınılmazdır.

Osmanlı’dan beri var olan, kendine has özellikleri bulunan geleneksel mahalle yapısı 1950’li yıllar ile hızlanan köyden kente göç hareketleri ve özellikle 1980’li yıllar

itibariyle uygulanan neoliberal politikalar münasebetiyle günden güne zarar görmüş ve günümüze geldiğimiz de hafızalarda nostaljik bir olgu olarak kalmıştır.

Ekonomik anlamda değişime uğrayan ve sanayileşen kentlere yığılan ve sosyal ilişkileri zayıflayan kitleler ilk etapta yaşam koşullarını asgari düzeyde tutan bitişik nizam apartman bloklarına doluşmuş. Ardından, geleneksel mahalle yaşamının sağladığı komşuluk ve tanışıklık temelli oto kontrol ve güvenlik mekanizmalarının kaybolması münasebetiyle güvenlik endişesi taşıyan üst, ardından orta, bugün ise alt sosyo ekonomik statüde bulunan kimseler güvenli konut sitelerine taşınmaya başlamıştır.

Toplumsal yapıda ve geleneksel mahallede yaşanan bu değişim ve dönüşümün televizyon dizilerinde işlenmemesi beklenemezdi. Biz de bu çalışmamızda Türk televizyonlarında yayınlanan ve yayınlandığı dönemde izleyicinin büyük beğenisini kazanmış yapımlar arasından mekân ve konu olarak mahallede geçen ve geleneksel mahalle kültürünü yansıtan dizileri 4 döneme ayırarak mahalle ve unsurlarına ne ölçüde yer verdiklerini kısaca inceledik.

İnceleme neticesinde, 1980'lerin sonu ile 1990'ların ilk yarısında yayınlanan dizilerde toplumsal yapıya uygun olarak geleneksel mahalle yaşamını ve kültürünü yansıtarak, mahallenin bakkal, manav, kahveci vb. bütün unsurlarının dizinin ana karakteriymiş gibi kullanılmasıdır. Ayrıca bu dizilerde herhangi bir karakterin yaşadığı sorun tüm mahallenin ortak sorunudur ve yardım istemesine gerek kalmaksızın mahalleli tarafından sorun çözüme kavuşturulur. Herkes cömert, hoşgörülü, yardımsever, birbirinden haberdar, dışarıdan gelecek tehditlere karşı mahalleyi korumacı ve anlayışlıdır. Bunun yanında aynı dönemde yayınlanan apartman yaşamını konu alan dizilerde ise apartman içi ilişkilerin geleneksel mahalleye özgü komşuluk ilişkilerinden farklılaştığı gayrisamimi ve sığ ilişkilerin yaşandığı, apartman kültürü ve çevresinin geleneksel-modern çatışması yaşandığı ortaya konmuştur.

1990'ların ikinci yarısı ile 2000'lerin ilk yarısında yayınlanan dizilerde ise Türkiye'nin geçirdiği siyasi ve ekonomik krizler etkisini göstermiş, hayatın sillesini yemiş, modern yaşama ayak uyduramamış kişilerin yaşama tekrar tutunma umudu olarak geleneksel mahalle yaşamının sunduğu dostluk, samimiyet ve dayanışma duyguları olduğu izleyiciye sunulmuş adeta geleneksel mahalle yaşamının korunması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır.

2000'lerin sonuna gelindiğinde ise başta büyükşehirler olmak üzere neredeyse hiçbir şehrimizde geleneksel mahalle yaşamından söz edilemez hale gelmesine paralel olarak dizilerde de mahalle temalı yapımların sayısı oldukça azalmıştır. Az sayıdaki yapımda ise kapitalist düzene ayak uyduran ancak mahalleden de kopamamış ana

karakterlerin etrafında dönen, mahallenin diğer unsurlarına sadece gerektiğinde yer verilen diziler karşımıza çıkmaktadır.

Son dönemde ise geleneksel mahalle temalı diziler yerlerini, içerisinde üretimin değil sınırsız tüketimin özendirildiği, insani ilişkilerin yerini ihanet, entrika ve çıkar ilişkilerinin aldığı lüks villa ya da plazalarda, rezidanslarda geçen dizilere bırakmışlardır. Geleneksel mahalle yaşamını anlatan çok az sayıdaki dizilerde ise dostluk, sıcaklık ve samimiyet duygularını hatırlatarak geçmişe özlem duymamızı sağlayan nostaljik yapımlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak geleneksel mahalle dizilerinin en güzel örneklerinin (özel kanallarda da örnekleri olmakla birlikte) ekseriyetle devlet kanalı olan TRT’de yer alması dikkat çekicidir. Kamu yayıncılığı yapan TRT başta olmak üzere mahalle temalı diziler yayınlayan kuruluşların bu yapımlarında (geleneksel mahallenin dönüşümüne paralel olarak mahalle dizileri de dönüşmekle birlikte) ana fikir olarak yeri doldurulamayacak bir kültürel ve toplumsal değerimiz olan geleneksel mahalle yaşamının kıymetini Türk toplumuna hatırlatmaya çalışmak olduğu gözlenmiştir.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız

Yazarların Katkısı

Bu çalışmada yer alan tüm başlıklar tek yazara aittir.

Çıkar Çatışması

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKÇA

Akşam (2023). 2022 Yılıının En Çok İzlenen Türk Dizileri. 28 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.aksam.com.tr/sinema/2022-yilinin-en-cok-izlenen-turk-dizileri/haber-1332476> adresinden erişildi.

Akyol Altun, D. (2010). Kapalı Konut Siteleri ve ‘Mahalle’ Kavramı. *İdealkent Dergisi*, 1(2), 216-244. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36625/417025>

ATV (2023). Canım Ailem. 28 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.atv.com.tr/canim-ailem/hakkında> adresinden erişildi.

Beyazperde (2023). Halil İbrahim Sofrası. 1 Şubat 2023 tarihinde, <https://www.beyazperde.com/diziler/dizi-9752/> adresinden erişildi.

Beyazperde (2023). Yeditepe İstanbul. 28 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.beyazperde.com/diziler/dizi-10151/> adresinden erişildi.

Dönmez, S. C. (2019). Semt Bizim Ev Kira: 2000 Sonrası Türk Sinemasında Mahalle, Futbol ve Kentsel Dönüşüm. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(1), 370-397. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.389367>

Gültekin Akçay, Z. (2011). Türkiye’de Bir Dramedi Türü: Mahalle Dizileri. S. C. Yağcı (Ed.), *Beyaz Camın Yerlileri* (1. Baskı) içinde (ss. 53-83). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

GZT (2023). Entrikalarıyla Seyirciye Yok Artık Dedirtmeyi Başarmış 8 Dizi. 27 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.gzt.com/jurnalist/brezilya-dizileri-yanlarında-romantik-komedi-entrikalarıyla-yok-artık-dedirten-dizi-2798069> adresinden erişildi.

İçel, B. (2011). *Hayatımızı Değıştiren Unutulmaz Diziler* (1. Baskı). İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Karalezli, G. (2021). Mahalle ve Köyün Birleştirilmesi ile Oluşan Yeni Bir Birim: Kırsal Mahalleler. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 50-61. <https://doi.org/10.48118/yykentcevre.935754>

Kavut, S. ve Sümer Çakır, G. (2021). Kentleşme Sürecinin Bingöl’de Mahalle Üzerindeki Etkileri: Yeşilyurt ve Şehit Mustafa Gündoğdu Mahalleleri Üzerine İnceleme, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 49-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/vanyyuiibfd/issue/65929/1005084>

Küçük, Ü. (2022). Yerel İdari Vesayet İlişkinin Yeni Bir Uygulaması Olarak Oksimoronik Bir Kavram: Kırsal Mahalle. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30(4), 2163-2199. <https://doi.org/10.15337/suhfd.1127426>

Kuyucu, M. (2019). Gençlerin Türkiye’de Üretilen Televizyon Dizilerine Yönelik Tutumları ve Dizi Tüketim Faktörlerinin Analizi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5(2), 558-599.

Oğuz, G. Y. (2005). TV Dizileri ve Kültürel İletilerin Yayılma Süreci Türk Televizyon Tarihinde Bir Fenomen: Bizimkiler Dizisi. *Kurgu Dergisi*, 21(1), 169-182.

Pekman, Y. (2012). Türk Tiyatrosunda Bir 'Başrol' Olarak Mahalle. *Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü Dergisi*, 10, 28-61.

Sipahi, E. B. (2016). Geleneksel Mahalleden Yeni Mahalleye Neoliberal Dönüşümün Risk Algısına Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 851-864.

Sinefil (2023). Bizim Mahalle. 27 Ocak 2023 tarihinde, Erişim adresi <https://www.sinefil.com/title/wk2mwn8> adresinden erişildi.

Sinematürk (2023). Şaşıfelek Çıkmazı. 27 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.sinematurk.com/film/7405-sasifelek-cikmazi> adresinden erişildi.

Sönmez, S. ve Balcı, D. (2018). Seni Saraylarda Yaşatacağım: Türk Sinemasında Mahalle ve Kentin Dönüşümü (1960-1990). *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(1), 186-206. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.510546>

Şahin, Y. ve Asarkaya, S. (2019). Mahalle Muhtarlığı Kurumunun Tarihi Gelişimi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 23-32.

Taş, M. A. ve Sargın, S. (2019). Üsküdar'da Kapalı Sitelerin Dağılışı Gelişimi ve Mahalle Yapısına Etkileri. *International Journal of Geography and Geography Education*, 40, 208-229. <https://doi.org/10.32003/iggei.519536>

TDK (2023). Türk Dil Kurumu. 21 Ocak 2023 tarihinde, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.

TDV (2023). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 13 Ocak 2023 tarihinde, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mahalle> adresinden erişildi.

TRT (2023). Gönül Dağı. 29 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.trt1.com.tr/diziler/gonul-dagi> adresinden erişildi.

TRT (2023). Hangimiz Sevmedik. 29 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.trt1.com.tr/arsiv/hangimiz-sevmedik> adresinden erişildi.

TRT (2023). Seksenler. 29 Ocak 2023 tarihinde, <https://www.trt1.com.tr/arsiv/seksenler> adresinden erişildi.

Yılmaz, V. ve Mecek, M. (2019). Türkiye'de Mahalle Yönetimlerinin Tarihsel Gelişimi ve Hukuki Statüsü. *İdeal Kent Dergisi*, 10(27) 769-799. <https://doi.org/10.31198/idealkent.585490>